

2. Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 169. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/postanovi-vid-28-02-2022-169-deyaki-pitannya-zdiysnennya-oboronnih-ta-publichnikh-zakupivel-tovariv-robit-i-poslug-v-umovah-voennogo-stanu>.

3. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>.

4. Деякі питання здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2022 № № 1275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-2022-%D0%BF#Text>

5. Про внесення змін до особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі»: постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 року № 1495. URL: <https://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/1450/1461>.

Романовська Л.А. – кандидат юридичних наук, директор Товариства з обмеженою відповідальністю «Незалежні фахові експертизи», докторант кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОПОЗИЦІЇ ДО ПОСИЛЕННЯ ОКРЕМИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Суспільство завдяки праву регулює відносини між людьми, передбачаючи механізми захисту і охорони цих відносин. Правила поведінки встановлюються державою з урахуванням історичного часу розвитку суспільства. Надзвичайні обставини в історичному часі показують проблеми чинних механізмів захисту, вимагаючи змін правил поведінки, що в звичайних умовах задовольняли потреби держави та суспільства. Введення в Україні з 24

лютого 2022 року воєнного стану через повномасштабне військово-вторгнення російських військ в Україну [1] й є такими надзвичайними обставинами. В Україні з часу введення воєнного стану прийнято низку нормативних актів, якими посилено механізми регулювання та захисту договірних відносин. Проте, окремі з них вимагають уваги.

Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 №363 «Питання оборонних закупівель» (зі змінами) [2] затверджено три форми типових договорів, зокрема: – Типовий державний контракт (договір) на виготовлення та поставку товарів оборонного призначення за закритими закупівлями; – Типовий державний контракт (договір) на виготовлення дослідно-конструкторської (науково-дослідної, технологічної) роботи оборонного призначення за закритими закупівлями; – Типовий державний контракт (договір) на виконання робіт (надання послуг) оборонного призначення за закритими закупівлями.

Згідно підпункту 3 пункту 32 Типового державного контракту (договору) на виконання робіт (надання послуг) оборонного призначення за закритими закупівлями та підпункту 4 пункту 42 Типового державного контракту (договору) на виготовлення дослідно-конструкторської (науково-дослідної, технологічної) роботи оборонного призначення за закритими закупівлями [2] «.. виконавець зобов'язаний у разі істотної зміни обставин, що унеможливають подальше виконання роботи, або виявлення можливості отримання негативного результату тимчасово зупинити виконання роботи та письмово повідомити про це замовника протягом ... днів з моменту їх виявлення...».

Ні положення типових державних контрактів (договорів), ні положення Постанови Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 №363 [2] не передбачають дефініції «істотної зміни обставин».

Однак, поняття «істотна зміна обставин» закріплено ст. 652 ЦК України [3], відповідно до положень якої, «...якщо обставини змінилися настільки, що, якби сторони могли це передбачити, вони не уклали б договір або уклали б його на інших умовах, то така зміна обставин є істотною...».

Правові наслідки настання істотної зміни обставин чітко визначені ч. 2 ст. 652 ЦК України, а саме: «... у разі істотної зміни обставин, якими сторони керувалися при укладенні договору,

договір може бути змінено або розірвано за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язання...».

Тобто, укладаючи договір, сторони повинні розуміти те, що стабільність договірних правовідносин може бути «підірвана» непередбачуваними зовнішніми обставинами, що істотно порушують баланс інтересів сторін та відчутно знижують очікуваний результат для кожної з них окремо. Саме у зв'язку з тим, що сторони договору об'єктивно не можуть спрогнозувати на майбутнє обставини, які матимуть визначальний вплив на розвиток договірного зобов'язання, законодавець у ст. 652 ЦК України й встановив такий спосіб захисту цивільних прав та інтересів як зміна або розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин.

Крім того, й положення п. 55 Типового державного контракту (договору) на виготовлення та поставку товарів оборонного призначення за закритими закупівлями, п. 64 Типового державного контракту (договору) на виготовлення дослідно-конструкторської (науково-дослідної, технологічної) роботи оборонного призначення за закритими закупівлями та пункту 46 Типового державного контракту (договору) на виконання робіт (надання послуг) оборонного призначення за закритими закупівлями передбачають, що зміни до контракту (договору) можуть бути внесені за взаємною згодою сторін шляхом оформлення додаткової угоди до контракту (договору).

Але, для застосування ч. 2 ст. 652 ЦК України необхідним є одночасне існування таких умов: 1) у момент укладення договору сторони виходили з того, що така зміна обставин не настане; 2) зміна обставин зумовлена причинами, які заінтересована сторона не могла усунути після їх виникнення при всій турботливості й обачності, які від неї вимагалися; 3) виконання договору порушило б співвідношення майнових інтересів сторін і позбавило б заінтересовану сторону того, на що вона розраховувала при укладенні договору; 4) із суті договору або звичаїв ділового обороту не впливає, що ризик зміни обставин несе заінтересована сторона [4, с.108]. При цьому, істотна зміна обставин повинна статися не внаслідок поведінки контрагентів договору, а бути результатом певної дії зовні, тобто відбувається зміна певних обставин,

які є зовнішніми відносно правового зв'язку, що існує між контрагентами даного договору.

Чи має бути в таких випадках отриманий учасниками договірних відносин експертний висновок незалежної фахової експертизи? Без сумніву незалежна фахова оцінка обставинам, які істотно змінилися та суттєво ускладнили виконання умов контракту (договору), має бути. Такий висновок обґрунтовується тим, що закупівля здійснюється за державні кошти, тому незалежний контроль при збалансуванні інтересів сторін є доцільним. І в практичній діяльності отримання таких висновків має місце. Проте, законодавством не визначені вимоги до експертної установи, яка може надавати такий висновок.

Судова практика свідчить про негативні випадки отримання висновків щодо істотної зміни обставин та застосування їх у практичній діяльності. Так, рішенням Господарського суду міста Києва 03.09.2020 у справі 910/6938/20 висновок Київської торгово-промислової палати від 26.12.2019 №1703-4/555 визнано неналежним та недопустимим доказом щодо продовження строку виконання зобов'язань як підставу для внесення змін до договору [5]. Рішенням Господарського суду міста Києва від 07.07.2021 у справі №91/3110/21 не взято до уваги висновок Черкаської торгово-промислової палати №8-831 від 16.11.2020, оскільки суд дійшов висновку, що останній не є підставою для внесення змін до договору, що узгоджується з висновком Верховного Суду, викладеному у постанові від 08.12.2020 у справі №910/1188/19, відповідно до якого Закон України «Про торгово-промислові палати в Україні» не містить положення щодо наявності у торгово-промислової палати повноважень з видачі висновків на підтвердження істотної зміни обставин, якими сторони керувалися під час укладання договору [6].

Водночас, витяги із державних контрактів, які надавались для підготовки висновків щодо істотної зміни обставин, свідчать про включення до них таких положень, як: «7.7. Продовження строку (терміну) виконання зобов'язань можливе у випадку істотної зміни обставин .... 7.8. Доказом виникнення істотної зміни обставин, які впливають на можливість виконання зобов'язань за Державним контрактом, є документ (висновок) про істотну зміну

обставин, виданий Торгово-промисловою палатою України або регіональними торгово-промисловими палатами» [7].

Таким чином, окреслюється практична проблема, вирішення якої посилить механізм захисту договірних відносин в умовах воєнного стану.

На наш погляд, законодавством мають бути визначені вимоги до установи (підприємства, організації) правомочної (-ого) надати експертний висновок незалежної фахової експертизи для прийняття сторонами договірних відносин відповідного рішення. По-перше, така експертна установа (підприємство, організація) згідно статуту повинна мати повноваження щодо організації та проведення незалежної фахової експертизи за відповідним напрямом. На наявність такої вимоги наголошується і в частині п'ятої статті 4 та стаття 12 Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» [8]. По-друге, фаховими експертами мають бути лише особи, що мають науковий ступінь доктора чи кандидата наук. По-третє, експертний висновок має створюватись в контрольованих умовах, встановлених вимогами міжнародних стандартів, а саме: ISO 9001:2015 (ДСТУ ISO 9001:2015) – Системи управління якістю, ISO 37001:2016 (ДСТУ ISO 37001:2018) – Системи управління щодо протидії корупції, ISO 27001:2013 (ДСТУ ISO 27001:2015) – Системи управління інформаційною безпекою, EN ISO/IEC 17020:2012 (ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019) – Системи управління органу з інспектування. По-четверте, експертна установа (підприємство, організація) повинна мати договір добровільного страхування професійної відповідальності на випадок завдання шкоди експертним висновком третій особі.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 13.05.2023).

2. Питання оборонних закупівель : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2021-p#Text> (дата звернення: 13.05.2023).

3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 13.05.2023).

4. Родоман Т. О. До питання судової практики застосування положень статті 652 Цивільного кодексу України щодо зміни умов договору у зв'язку з істотною зміною обставин. *Молодий вчений*. 2017. № 5.1 (45.1). С.104-110.

5. Рішення Господарського суду міста Києва від 03.09.2020 у справі №910/6938/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91557148> (дата звернення: 13.05.2023).

6. Рішення Господарського суду міста Києва від 07.07.2021 у справі №91/3110/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98943880> (дата звернення: 13.05.2023).

7. Архівні справи Торгово-промислової палати України за 2023 рік.

8. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 13.05.2023).

Руденко М.М. – кандидат юридичних наук, здобувач наукового ступеня доктора наук, ORCID ID: 0009-0008-8983-9470

ДЕЯКІ СУТНІСНІ ЧИННИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ МВС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В умовах воєнного стану обумовленого повномасштабним вторгнення російсько-терористичних військ в Україну [1] гостро постає необхідність узагальнення об'єктивної юридичної природи існування та діяльності підрозділів та, в цілому, МВС України. Провідного суб'єкта забезпечення відбиття збройної агресії російський військ в Україну, забезпечення прав громадян та публічного інтересу держави в умовах воєнного стану.

При будь яких умовах, в тому числі в умовах воєнного стану, відокремлений підрозділ МВС – Національна поліція України зобов'язана і здійснює забезпечення охорони прав і свобод людини, протидію злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Підрозділи та посадові особи Національної поліції продовжують надавати поліцейські послуги у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Київський університет інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»**

**Кафедра адміністративного права, інтелектуальної власності та
цивільно-правових дисциплін**

**ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ РІЗНИХ ВЕРСТВ
НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

**МАТЕРІАЛИ
КРУГЛОГО СТОЛУ**

22 травня 2023 року

Київ 2023

УДК 342.726:355.271(049.2)

П78

*Друкується за рішенням Вченої ради
Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
(рішення № 8 від 26 червня 2023 року)*

Редактори:

Головний редактор – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія» ***Шишка Роман Богданович;***

Відповідальний редактор – доктор філософії в галузі права, викладач кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія» ***Кучерявенко Вікторія Сергіївна***

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники круглого столу, їхні наукові керівники, рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

П78 Проблеми захисту прав різних верств населення в умовах воєнного стану: матеріали круглого столу (м. Київ, 22 травня 2023 р.) / за ред. Р. Б. Шишки, В.С. Кучерявенко. – Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 128 с.

ISBN 978-617-7828-00-0

© Київський університет інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія», 2023

ЗМІСТ

Вітальне слово ректора Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»	3
Бортник Н.П., Бортник Ю.О.	
Місце органів місцевого самоврядування в реалізації Закону України від 23 лютого 2023 року № 2923-ІХ	5
Ковальчук А.Ю.	
Захист інформаційних прав мігрантів в умовах воєнного стану	8
Мельник Я.Я.	
Сучасні підходи до інтерпретації антисоціальної держави: деякі ознаки	12
Шишка Р.Б.	
Права на житло у військовий та повоєнний періоди.....	17
Бойко В.П.	
Сутність правової держави – Україна, в аспекті засад правосуддя в умовах воєнного стану в Україні.....	21
Зубов О.С.	
Судово-адміністративні послуги в умовах воєнного стану.....	24
Кучерявенко В.С.	
Свобода слова в умовах воєнного стану.....	27
Махмурова-Дишлюк О.П.	
Деякі особливості прав комбатантів в умовах війни.....	31
Мудрицька К.О.	
Правові аспекти виїзду держслужбовців за межі України в умовах воєнного стану.....	33
Нестеренко А.О.	
Особливості правового регулювання публічних закупівель в Україні в умовах воєнного стану	37
Романовська Л.А.	
Пропозиції до посилення окремих механізмів захисту договірних відносин в умовах воєнного стану	41
Руденко М.М.	
Деякі сутнісні чинники організації та діяльності мвс в умовах воєнного стану в Україні	46

Хомко Л.В., Руданецька О.С.	
Система управління акціонерним товариством: новели правового регулювання	48
Галуцько В.В.	
Академічна доброчесність в умовах воєнного стану	51
Добош Ю.О.	
Вплив публічних заборон і обмежень на приватно-правове становище фізичних осіб	55
Долуда І.Г.	
Засади дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері експорту та імпорту товарів військового призначення та подвійного призначення	60
Єгоров В.О.	
Державна реєстрація шлюбу з військовими у період правового режиму воєнного стану	62
Калин Р.Р.	
Права виконавців авторських творів в умовах воєнного стану .	66
Каплюк А.О.	
Взаємодія держприкордонслужби України та національної поліції щодо протидії нелегальній міграції в контексті інтегрованого управління кордонами	69
Різничок В.В.	
Вища рада правосуддя в системі захисту прав людини.....	73
Олійник Б.В.	
Проблеми захисту прав працівників під час воєнного конфлікту на прикладі атомної енергетики України	76
Очкольда М.Г.	
Юридичні аспекти відшкодування шкоди та компенсації за пошкоджене або знищене нерухоме майно в результаті агресії рф.....	79
Христинченко Є.О.	
Гендерна рівність у сфері державної служби	87
Шишка Ю.О.	
Банкрутство у воєнний час: проблеми та рішення.....	90
Шпак Ю.С.	
Правовий режим адміністративно-правового забезпечення охорони земель сільськогосподарського призначення в умовах воєнного стану в Україні.....	93

Ярославський Я.Ю.	
Проблематика визначення форс-мажорних обставин як складова процесу захисту прав населення в умовах воєнного стану.....	96
Бочоловський Д.В.	
Порушення прав на торговельні марки в умовах воєнного стану	101
Дурманова А.В.	
Проблема дотримання норм міжнародного гуманітарного права в умовах воєнного стану	105
Керімова Е.В.	
Продовження дії торговельних марок в умовах воєнного стану	108
Кириченко Б.О.	
Міжнародний правовий захист прав громадян України в умовах воєнного стану.....	112
Марченко Ю.О.	
Евакуація населення в умовах воєнного стану	116
Петрів С.Ю.	
Взаємозв'язок «зеленої» економіки та господарської діяльності	121

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

**МАТЕРІАЛИ
КРУГЛОГО СТОЛУ**

22 травня 2023 року

Підписано до друку 31.08.2023. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 7,8. Наклад 50. Зам. 195.

Надруковано у «Видавництво Людмила»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 5303 від 02.03.2017
«Видавництво Людмила»
03148, Київ, а/с 115
Тел./факс: +380504697485, 0683408332
E-mail: lesya3000@ukr.net